

Sandheden om ubåden DELFINENS deltagelse i STANAVFORLANT 1972

af Søren Nørby

Indledning

Den 12. maj 2010 holdt pensioneret kommandørkaptajn Lars H. Skotte et foredrag i Dansk Ubådsforening. Emnet var ubåden DELFINENS deltagelse i NATOs stående atlantehavsstyrke (STANAVFORLANT) i 1972. Skotte var chef på det pågældende togt, og havde fundet undertegnede beskrevet af togtet i bogen "Danske Ubåde 1909-2004" så mangelfuld, at han følte behov for at fortælle "den rigtige historie". Det blev til en meget velbesøgt og stærkt underholdende aften i Ubådsforeningen, og på baggrund af Skottes foredrag vil jeg her bringe den del af foredraget, der egner sig til at komme på tryk.

Daværende premierløjtnant Lars Skotte tiltrådte som chef for DELFINEN den 14. april 1972, med en besætning, hvor af hovedparten som han kom direkte fra ubåden SPRINGEREN, som Skotte også havde været chef for. DELFINEN havde netop overstået et hovedeftersyn på Orlogsværftet, og om bord herskede med Skottes ord "kaos". Dele af ubådens maskineri og våbensystemer var ude af drift, og først efter flere måneders hårdt arbejde var DELFINEN fuldt operativ.

Problemerne toppede under den så-



Lars Henrik Skotte som ung orlogskaptajn, ca. 1988.

kaldte "dorne-sag". Under en prøvedykning i Kattegatdykkefelterne ud for Frederikshavn opdagede maskinregnskabsfører Tommy Byskov pludselig, at der kom vand ind i kommandorummet. Skotte husker, at Tommy, da ubåden var i ca. 60 meters dybde, pludselig sagde: "Jeg bliver våd!", og det fik naturligvis alles opmærksomhed. Byskov stod i agterste del af kommandorummet, og var i brusebad, idet to kabelsskrogennemføringer op til ESM-masten var læk. ESM-delen var ikke monteret, og de i alt seks kabel-

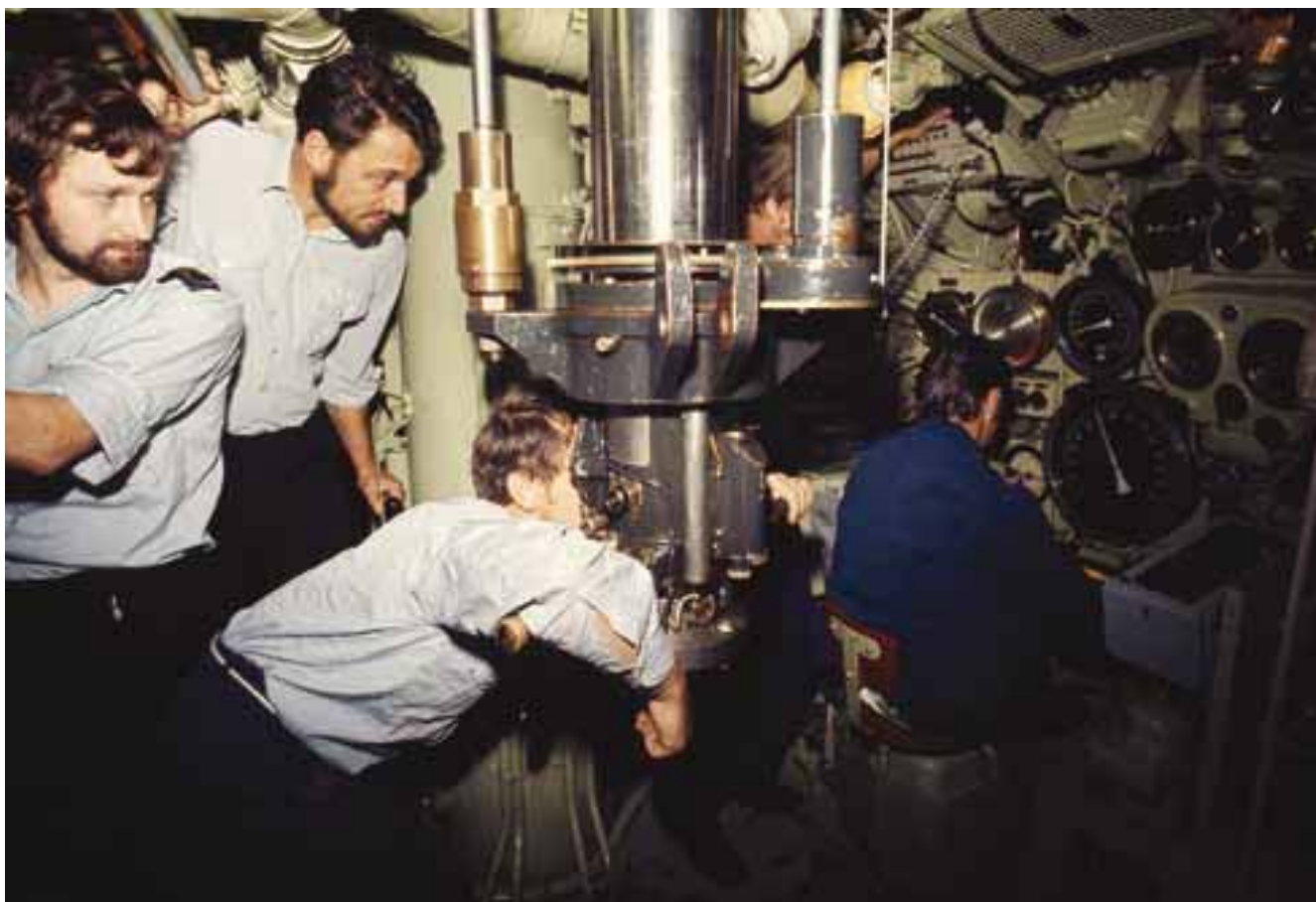
skroggennemføringer var derfor lukket med hver sin ca. 3 cm. brede og 15 cm lange dorn. To af dornene var ikke sikret korrekt, og da vandtrykket blev tilstrækkelig højt, blev de presset ind og skabte derved "springvandet". Ifølge Skotte var det, der reddede DELFINEN fra at forulykke, at de to løse dorne ramte et telemotorrør, og derfor ikke gled helt ud af hullerne. DELFINEN blev hurtigt blæst til overfladen, hvor depotskibet HENRIK GERNER ventede. Trods en omfattende undersøgelse blev

det aldrig klarlagt om der var tale om sabotage eller fejlagtig monteringsarbejde fra Orlogsværftets side, men sagen fik betydning for den måde, som værftet efterfølgende gennemførte kontrol af deres eftersyn.

Episoden medførte en del tid på Holmen, hvor søværnets myndigheder gennemførte en lang række undersøgelser, men da de var overstået, fortsatte DELFINEN sit intensive øvelsesprogram.

I forbindelse med de mange øvelser

Lars Skotte ved periskopet i 12 m. dybde i DELFINEN i 1972. Bag ham ses TKO Gert Kolding og ved dybderøret "Lille Otto" (Otto Nielson). Yderst til venstre ses Maskinregnskabsfører / oversergent og fungerende 3. mester Tommy Byskov. (Marinens Biblioteks arkiv)



løb DELFINEN igen og igen ind i problemer med at skaffe de nødvendige forsyninger og reservedele. Ifølge Skotte lykkedes det dog, takket være dygtige besætningsmedlemmers frie initiativ, at få fremskaffet de nødvendige forsyninger – men på en måde, der kostede megen tid, besvær og irritation.

”Konspirationsteorien”

I eftersommeren 1972 fik Lars Skotte af Chefen for Ubådseskadren besked om, at DELFINEN af søværnet var udset til at deltage i efterårets STANAVFORLANT.

NATOs multinationale flådesamarbejde Standing Naval Force Atlantic (STANAVFORLANT) var blevet oprettet i 1968. Styrken bestod oprindeligt af fregatter og destroyere fra de NATO-lande, der grænser ud til Atlanterhavet, og i 1970 havde fregatten PEDER SKRAM været første danske enhed i styrken.

Da Lars Skotte modtog beskeden om, at DELFINEN var udvalgt til at deltage i STANAVFORLANT, troede han først, at der var tale om en fejl. Der havde ikke tidligere været tilknyttet ubåde til STANAVFORLANT, og DELFINEN var ikke bare Danmarks men hele NATO's ældste operative ubåd. Der er derfor ingen åbenlys forklaring på, hvorfor søværnets ledelse havde udvalgt netop denne ubåd til det krævende togt, som alle vidste, at en deltagelse i STANAV-

FORLANT var.

Skotte har siden funderet meget over, hvorfor DELFINEN blev udvalgt, og mener i dag, at nogen i søværnets øverste ledelse må have ønsket at DELFINEN skulle fejle. Skotte peger selv på personer med en fortid i Torpedobådseskadren, da disse dengang sad på alle de centrale poster i søværnets top, og da der i alle årene har været et tæt kapløb mellem de to fartøjstyper. Ubådseskadren befandt sig i begyndelsen af 1970erne midt i en markant kvalitativ forbedring, og det kan have fået nogen til at ønske at bringe DELFINEN, og derved ubådsvåbnet, i en situation, der ville ende i en fiasko, og derved måske undermineret ubådsvåbnets berettigelse.

Der er dog ingen beviser for denne teori, men omvendt står det stadig ikke klart, hvorfor netop DELFINEN blev udvalgt til at deltage i denne krævende øvelse.

Skotte forsøgte at overtale sin eskadrechef til, at DELFINEN ikke burde sendes af sted. Med Skottes ord var det ikke fair, at sende en lille ubåd af dens kaliber den lange vej hen over Nordsøen og videre ud i Atlanten for at deltage i en styrke, hvor den ikke kunne andet end virke som målskib. I stedet burde man sende en af flådens fregatter.

Ubådseskadrechefen fastholdt imidlertid, at DELFINEN skulle af sted, og det måtte Skotte og resten af ubådens

besætning derfor indstille sig på. Arbejdet med at gøre alle ubådens systemer fuldt operative blev øget, og med Skottes ord arbejdede man næsten dag og nat for at få alt op og køre. Det lykkedes, og omkring 1. oktober kunne DELFINENS chef melde eskadrechefen, at man var klar. Syv dage senere - den 8. oktober 1972 - afgik DELFINEN fra Holmen med kurs mod Rosyth.

Umiddelbart før afsejlingen blev ubådens meget erfarne regnskabsfører/dybdestyrer imidlertid pludseligt og uden forklaring erklæret uegnet til ubådstjeneste og overført til anden tjeneste. Det viste sig ikke muligt at få tildelt en anden dybdestyrer, og DELFINEN måtte i stedet acceptere en officer (af B-linien), der aldrig før havde gjort tjeneste i en ubåd!

For Skotte var dette endnu et tegn på den konspiration, som arbejdede for at DELFINEN skulle falde igennem.

Tre dage senere nåede DELFINEN frem til Rosyth. Umiddelbart efter ankomsten kom chefen for STANAVFORLANT, den britiske commodore John Fieldhouse (senere First Sea Lord), på besøg om bord i den danske ubåd. Fieldhouse var selv tidligere ubådsmand og under sit korte besøg om bord i DELFINEN udtrykte han sin glæde ved at den danske ubåd skulle deltage i STANAVFORLANTs kommende øvelser.

Første del af årets STANAVFORLANT-øvelse var en deltagelse i den britiske Joint Maritime Course (JMC). Under den første briefing den følgende dag opdagede Skotte "til sin gru", at man havde givet DELFINEN en række operationsområder, der strakte sig fra området ud for Rosyth og helt op til udfør midten af Norge. I disse felter skulle DELFINEN befinde sig på en række på forhånd fastsatte tidspunkter for at kunne angribe STANAVFORLANT, mens den passerede gennem områderne. Skotte gjorde opmærksom på, at de pålagte områder lå så langt fra hinanden, at DELFINEN var nød til at forlægge med størst mulig fart på overfladen for at have en chance for at være i områderne til tiden. Premierløjtnantens indvendinger fik dog ikke øvelsesledelsen i JMC'en til at ændre øvelsesplanerne, og DELFINENS besætning havde derfor fået noget af en udfordring.

Bogstaveligt talt

Aftenen før afsejlingen fra Rosyth holdt Royal Navy en meget fin reception for officerer og udvalgte besætningsmedlemmer fra de deltagende enheder. Receptionen, der fandt sted om bord i hangarskibet ARK ROYAL, var begunstiget med deltagelse af den britiske kronprins Charles, der dengang gjorde tjeneste som helikopterpilot om bord i et af de britiske orlogsskibe. Inden receptionen indskærpede Skotte, at de deltagende besætningsmedlem-

mer skulle opføre sig ordentligt. De skulle, fik de besked på, gå stille med dørene, et ordvalg, der skulle vise sig at være mindre heldigt.

Midt under receptionen stod Lars Skotte i en samtale med den britiske kronprins, da der pludselig blev stille i messen, snart afbrudt af udbredt fnisen. Ud af øjenkrogen så Skotte nu en af sine officerer komme listende gennem rummet, på strømpesokker og med en af dørene fra toilettet under armen. Da Skotte vredt fik ham hevet til side, og spurgte hvad han foretog sig, svarede vedkommende med et smil, at han jo blot udførte chefens ordre om at gå stille med dørene. Den ellers velarticulerede Skotte havde her svært ved at finde de rigtige ord, og han måtte resten af aftenen forsøge at overbevise de britiske værter om, at det skete bare var en særlig dansk tradition...

Dagen efter afgik DELFINEN fra Rosyth med kurs mod Kirkwall på Orkneyøerne. Efter afsejlingen bad Skotte sin navigationsofficer om at se kortet over Kirkwall, og fik her den overraskende besked, at et sådant kort lå DELFINEN ikke inde med. Ved afsejlingen fra Holmen havde navigationsofficeren kun fået udleveret præcis de kort, som skulle bruges til øvelserne, og da man ikke på forhånd havde vidst, at man skulle anløbe Kirkwall, havde man ikke fået kort over denne havn. Skotte havde derfor ikke andet valg end at informere commodore Fieldhouse om

DELFINENS mangler, og kort efter blev de manglende kort sænket ned til den danske ubåd fra en britisk helikopter.

Der deltog også en vesttysk ubåd af 205-klassen i JMC-72, og i Kirkwall kom de to ubåde til at ligge på siden af hinanden for enden af havnens lange mole. Den vesttyske ubåd lå inderst, og de to ubådschefer aftalte, at man næste dag skulle afgå samtidig og forlægge neddykket i koordineret sejlads den første del af turen mod øvelsesområderne mod nord.

Imidlertid kom vejret i vejen for denne plan. De to ubåde skulle afsejle kl. 0400, men i løbet af natten var det blæst op til storm, og da vinden kom lige ind på molen og tværs på de to ubåde, var manøvremlighederne få.

Skotte forsøgte to gange at svaje DELFINEN, så man kunne bakke ud af havnen, men hver gang ubåden kom ud, hvor vinden rådede, blev den presset tilbage og ind mod den vesttyske ubåd. Efter tredje forgæves forsøg på at få DELFINEN ud, foreslog Skotte den vesttyske ubådschef, at man udskød afsejlingen nogle timer i håbet om, vejret så var blevet bedret. Det ville den vesttyske chef dog ikke høre tale om. Danskerne havde bare at få flytte deres ubåd, så den vesttyske ubåd kunne komme på havet.

Tyskerens grove optræden fik den danske ubådschef til at give ordre til, at DELFINENS dæksbesætning skulle gå om

læ, hvorefter alle trosser skulle lades gå. Ordren fuld kraft bak bragte *DELFINEN* fri af den tyske ubåd, men undervejs tvang vinden den danske ubåd ind over den tyske ubåds agterskrog, og til sidst lå *DELFINEN* så langt inde over den tyske ubåd, at de to ubådes tårne var på linje. Samtidig kunne alle høre lyden af metal mod metal, når de to ubåds-skrog gned mod hinanden.

DELFINEN kom fri, men dermed var problemerne ikke ovre, for nu tog vinden for alvor fat i den danske ubåd, der blev presset sidelæns ind mod stranden. Med mindre man gjorde noget drastisk, ville *DELFINEN* om få minutter drive op på stranden. Skotte beordrede derfor fuld kraft frem, og få øjeblikke senere bragede ubådens stævn ind i molen, hvor den maste sig ind i træværket. Derved stod *DELFINEN* fast, og langsomt fik man drejet ubåden rundt, så agterenden kom op i vinden. Det tog over en halv time, og trods at maskinbesætningen på et tidspunkt kunne høre, at *DELFINENS* ene skrue kørte i sandbunden, lykkedes det at komme rundt. Bakkende kom *DELFINEN* ud af Kirkwall og ud på det åbne hav.

Den vesttyske ubåd var imidlertid ikke så heldig. Efter *DELFINENS* afsked lod den vesttyske chef ubåden trække langs kajen, hvor dykkere dagen efter skulle inspicere skrog, rør og skrue for skader. Inden dette arbejde kom i gang kom den danske trawler *STEJLBJERG* af Hirtshals imidlertid ind i havnen, og

under dens havnemanøvre kolliderede den med den vesttyske ubåd og smadrede to af dens bovporte. Dermed var ubåden ude af stand til at dykke, og den måtte returnere til Wilhelmshaven for reparation.

I mellemtiden var *DELFINEN* nået vel frem til sit første operationsområde, hvor man dykkede og afventede ”fjendens” ankomst. På vejen mod område benyttede Skotte lejligheden til at få skik på sit mandskab. Om bord var enkelte besætningsmedlemmer, som ikke ønskede at bidrage til opgavens løsning, men det løste ubådschefen på en ganske særlig måde.

Vejret var med Skottes ord ”allerhelvedes dårligt” og i de 15 dage, som øvelsen varede, lå vindstyrken konstant mellem 15 og 25 sekundmeter.

En stor del af forlægningen foregik derfor neddykket, men i samarbejde med sine officerer besluttede Skotte, at man hver dag kl. 0730-0900 og igen kl. 1130-1300 skulle dykke ud. De tidspunkter var netop de tidspunkter, hvor besætningen skulle skaffe. Det betød, at besætningen reelt ikke fik noget at spise, da vejret gjorde, at al maden befandt sig på dørken. Officererne og sergenterne havde selvfølgelig sørget for at have smurt ”madpakker” til sig selv, så de led ingen nød, og efter to døgn, hvor besætningen næsten ikke fik noget at spise, blev de brodne kar samarbejdsvillige, og på resten af togtet var



DELFINEN i hårdt vejr. (Marinens Biblioteks arkiv)

der ikke flere problemer med moralen om bord – bortset fra en enkel episode, som vil blive behandlet senere.

Med ovenstående problem løst kunne DELFINEN nu gå på med fuld kraft i de kommende dages krævende øvelser. For en relativ nyuddannet ubådschef som Skotte var det en meget stor udfordring at være på dybt hav – en markant anderledes oplevelse end f.eks. de DANEX-øvelser og lignende, som han hidtil havde deltaget i. Det professionelle niveau i STANAVFORLANT var meget højt, men trods dette lykkedes det hver gang DELFINEN at bryde igennem screenen og ”sænke” det britiske forsyningskib HMS TIDSPRING, som udgjorde ” main body” i ”fjendens”

konvoj. Til at begynde med angreb DELFINEN på den klassiske måde: For at udgøre et så lille sonarmål som muligt satte man kurs direkte mod det nærmeste skib i eskorten. Når man kom tæt på det, dykkede ubåden dybt og gik stille under det uden at blive opdaget. Derefter gjaldt det om hurtigt at nå tilbage til periskopdybde, og herfra gennemføre angrebet på TIDSPRING. Markeringen af et torpedoangreb foregik ved, at man fra ubåden affyrede en grøn lysgranat, som markerede et torpedoskud. Halvvejs i den første øvelse, hvor DELFINEN i alt gennemførte 10-12 angreb, gik man over til at forblive i periskopdybde under hele angrebet, og trods dette lykkedes det stadigvæk ikke ”fjenden” at opdage DELFINEN. Det dårlige vejr viste



STANAVFORLANT bestod i 1972 af den norske fregat STAVANGER, den amerikanske destroyer BIGELOW, den britiske NORFOLK, den hollandske fregat AMSTERDAM, den vesttyske destroyer SCHLESWIG-HOLSTEIN samt og endnu en norsk fregat, hvis navn desværre ikke er kendt af denne artikels forfatter.

(Marinens Biblioteks arkiv)

sig her at være en stor fordel for den danske ubåd, for den gjorde overfladeskibenes sonar stort set ubrugelig mod så lille et sonarmål.

Det endte med, at DELFINENS besætning blev så dygtig, at Skotte valgte at benytte radioen til at fortælle overfladeskibene, at nu angreb DELFINEN – men trods dette (provokerende) varsel kunne STANAVFORLANTs skibe stadig ikke finde den danske ubåd, der nu lå på under 1000 meters afstand, når de grønne lysgranater, der markerede et

angreb, blev affyret.

Angrebene kørte stort set kontinuerligt. På grund af de store afstande, som var mellem øvelsesområderne, nåede DELFINEN kun frem til det næste område kort tid inden ”fjenden” ankom, og der var således kun lige akkurat tid til at komme på plads, inden slaget begyndte.

Skotte fik ikke megen søvn under JMC’en, der viste, at selv om DELFINEN var en gammel dame, så var den absolut i stand til at klare sig overfor STA-



Den amerikanske destroyer USS BIGELOW blev på mange måder DELFINENS hovedmodstander under STANAVFORLANT'en. Destroyeren var udstyret med en sonar, der var så kraftig, at den med Skottes ord "kunne få vand til at koge", men var alligevel ikke i stand til at få kontakt med DELFINEN. Ved mindst en lejlighed markerede DELFINEN et succesfuldt angreb ved ud over at affyre en grøn lysgranat også at afsynge en sang, transmitteret over ubådens undervandstelefon. Koret bestod af ubådens officerer, der på melodien fra "De Syv Små Dværge" sang "High Ho!, High Ho! We'll sink the Bigelow." Sangen blev ikke just vel modtaget om bord i den amerikanske destroyer.

(<http://www.navsource.org/archives/05/0594239.jpg>)

NAVFORLANTs overfladeenheder.

Efter JMC'en vendte styrken tilbage til Rosyth, hvor øvelsen skulle afsluttes med en større reception om bord i TIDESPRING.

Med kursen sat mod Rosyth gik Skotte til køjs, men vågnede nogle timer se

nerede ved at der var helt stille om bord i DELFINEN. Ubåden sejlede på overfladen, og Skotte skulle derfor have hørt lyden af dieselmotorerne, men der var helt stille. En kort undersøgelse viste, at stilheden skyldtes at DELFINEN var løbet tør for brændstof.

Ved opfindsomhed fandt maskinbesætningen på at give ubåden slagside, så den sidste olie i tankene kunne opsamles, og det gav nok brændstof til yderligere én times sejlads, men det var ikke nok til at nå Rosyth. På batterierne kunne ubåden godt nå frem, men det ville tage to døgn, så Skotte besluttede sig for at gå til den nærliggende havneby Aberdeen – også selv om man ikke havde kort over havnen. DELFINEN havde dog en lille håndholdt radio (Storno) om bord, og via den fik man kontakt med en lokal lods, der hjalp DELFINEN til kaj. Med fyldte tanke kunne DELFINEN tilbagelægge den sidste vej til Rosyth, og man nåede frem lige tids nok til at den vagtfrie del af ubådens besætning kunne deltage den sidste del af receptionen. Der havde dog ikke været tid til, at folkene nåede i bad inden de tog til receptionen, og da baren lukkede, og lyset blev tændt, fik de tilbageværende gæster sig noget af en overraskelse ved synet af de danske ubådsgæster.

Efter en øvelsesgennemgang, hvor DELFINEN fik stor ros af commodore Fieldhouse for dens indsats under øvelsen, gik styrken til Antwerpen. Her besluttede en af ubådens værnepligtige sig for at stikke af.

DELFINENS officerer efterlyste straks manden via det belgiske politi, og det lykkedes at overbevise politiet om, at de skulle prioritere sagen højt. Få timer

senere blev den værnepligtige fundet på banegården i Liege og et massivt opbud af belgisk politi fik tilbageholdt manden.

Dagen efter blev han afleveret om bord i DELFINEN, og da ingen af de andre skibe i STANAVFORLANT ville tage manden om bord, måtte man i DELFINEN – der jo ikke var udstyret med en arrest – lænke manden fast med håndjern til ubådens styremaskine. To dage efter afsejlingen fra Antwerpen bad manden om nåde, og efter at have lovet ikke igen at ville stikke af, blev håndjernene låst op, og han fik igen lov til at indgå i besætningen. Den hårdhændede behandling af den absenterede fik senere et retsligt efterspil, men domstolen fandt ikke, at nogen af officererne om bord i DELFINEN havde overtrådt deres jurisdiktioner, og den pågældende værnepligtige blev af byretten idømt en fængselsstraf.

Fra Antwerpen gik turen til København, hvor man ankom den 10. november. Den 1. november var Skotte blevet udnævnt til kaptajnløjtnant, og da man kom til København besluttede man om bord i DELFINEN, at besøget i ubådens hjemby samt chefens udnævnelse burde fejres. Man inviterede derfor alle officererne fra STANAVFORLANTs enheder til reception om bord.

Dengang havde Ubådseskadren et meget udmærket forhold til mandebladet ”Ugens Rapport”. Journalister fra bla-

det havde ved flere lejligheder været med på togt med ubådene, og en af officererne om bord i DELFINEN fik nu den ide at ringe til bladet og høre, om de ikke kunne fikse noget kvindeligt selskab til receptionen. Det kunne man godt hjælpe med, og en af officererne regnede efterfølgende ud, at man under receptionen havde haft i alt 5,8 tons unge kønne letpåkledte kvinder om bord. Den slags er en ubåd ikke bygget til, og på et tidspunkt måtte man lukke torpedolugen forrest, da den lå så tæt på vandlinjen, at bølgeskulpene

var begyndt at løbe over lugekarmen og ned i båden. Det blev en mindeværdig reception for alle involverede. Efter to dage i København gik det mod nord, hvor man afholdt øvelser i Nordsøen og besøgte Bergen. Det viser lidt om øvelsernes intensitet, at DELFINEN nu var løbet tør for grønne lysgranater. Skotte havde forgæves forsøgt at rekvirere flere granater gennem søværnets forsyningssystem, men fik beskeden, at DELFINEN havde opbrugt sin norm og derfor ikke kunne få udleveret flere granater. Skotte valgte derfor at bede

Radiatorummet i en ubåd af DELFINEN-klassen. Allerede inden deltagelsen i STANAVFORLANT havde DELFINENS chef gentagne gange gjort Ubådseskadren, Søværnets Operative Kommando og Søværnets Materielkommando opmærksom på problemerne med HF-senderne, men uden at de pågældende myndigheder havde gjorde noget ved problemet. (Marinens Biblioteks arkiv)



sin regnskabsfører om at rekvirere granaterne fra Royal Navy, der så efterfølgende sendte en regning for dem til det danske søværn. Det lykkedes på denne måde, at få fyldte lagrene om bord på DELFINEN - selv om de britiske granater med Skottes ord var ”afsindigt dyre”.

Under deltagelsen i STANAVFORLANT havde DELFINEN mange problemer med sit radioudstyr. Generelt kunne man ikke få forbindelse via HF-senderen, når ubåden befandt sig mere end ca. tyve sømil fra land, og da den britiske flåde sendte to erfarne radio-reparatører over i DELFINEN, måtte de efter flere timers arbejde melde, at de ikke var i stand til at reparere noget, som var så gammelt og forældet som den danske ubåds radioudstyr, idet de ikke rådede over reservedele. DELFINEN var derfor nødsaget til at bruge den hollandske fregat AMSTERDAM som relay-station for bl.a. de check-signaler, som man skulle sende hjem til Søværnet Operative Kommando (SOK) mindst én gang i døgn. Et enkelt af disse signaler blev af uvisse årsager ikke videresendt fra AMSTERDAM, hvilket fik SOK til at udsende et ”submiss”-signal. Dette gik dog i kopi til chefen for STANAVFORLANT, commodore Fieldhouse, der hurtigt kunne berolige SOK med, at DELFINEN ikke var i problemer.

Anden del af JMC'en var mindst lige

så hård som den første del. Under den første del af øvelsen havde vejret været så dårligt, at overfladeskibene ikke havde kunnet benytte deres helikoptere. Nu var vejret imidlertid blevet bedre, og helikopterne var fuldt operative. Samtidig var STANAVFORLANT-styrken blevet forøget med den britiske atomubåd HMS COURAGEOUS. Denne lå ofte foran selve STANAVFORLANT-styrken og lyttede, men en atomubåd er ikke helt så stille, som en diesel-elektrisk ubåd kan være, og det lykkedes derfor hver gang DELFINEN at høre COURAGEOUS før, den hørte DELFINEN. Den danske ubåd kunne derfor nå enten at flytte sig eller slukke ned for alle systemer, så den britiske ubåd ikke kunne finde DELFINEN. Flere gange opnåede DELFINEN tilmed en angrebsløsning på COURAGEOUS, men denne befandt sig desværre i så stor en dybde, at den danske ubåds torpedoer ikke kunne nå den. At Skotte ved den efterfølgende øvelsesgennemgang kunne fremlægge løsninger på den britiske ubåd, var dog ikke noget, som blev vel modtaget hos chefen for COURAGEOUS.

Det var under anden del af øvelsen, at STANAVFORLANT for første – og eneste – gang fik kontakt med DELFINEN. En vesttysk destroyer og en norsk fregat havde lagt sig 20-30 sømil foran hovedstyrken (pickett), og fik her kontakt med DELFINEN, mens denne lå i periskopdybde. DELFINEN dykkede

straks til 100+ meters dybde, og gik i høj fart væk fra området. Efter nogle minutters sejlads gik DELFINEN over til stille sejlads, og det stod snart klart, at de to overfladeskibe havde mistet kontakten. Over undervandstelefonen kunne man nu om bord i DELFINEN høre det ene af de to overfladeskibe, der bad en ”unknown submarine” om straks at dykke ud. DELFINENS operationsofficer, Hans Chr. D. Koch, bad nu om og fik chefens tilladelse til at bruge undervandstelefonen til at svare overfladeskibet, og det gjorde Koch på sin helt egen måde. På russisk råbte han *”skammer De Dem ikke, jeg kan jo se Deres underbukser!”*. Det morede man sig meget over om bord i DELFINEN, uvidende som man var om, at Kochs ord havde fået den vesttyske destroyer til at melde, at man havde kontakt med en sovjetisk ubåd. Det medførte en større NATO-jagt på denne ikke-eksisterende ubåd, hvor bl.a. STANAVFORLANTs øvelse blev indstillet i over 12 timer, mens skibene og Maritime Patrol Aircraft (MPA) af Nimrod-typen jagtede ubåden. Da DELFINEN returnerede til Rosyth fik Skotte en noget ublid velkomst af commodore Fieldhouse, der godt var klar over, hvem der havde skabt miseren. Episoden fik dog ingen konsekvenser for DELFINENS officerer, da Fieldhouse valgte ikke at sige til andre, at det var den danske ubåd, der havde stået bag balladen. Han fortalte senere, at han fandt episoden interes-

sant og en meget realistisk afprøvning af beredskabet. Besætningsmedlemmerne fra den tyske destroyer pralede efterfølgende en del med, at de havde haft kontakt med en sovjetisk ubåd i Atlanterhavet – noget som kun få NATO-skibe ellers havde haft succes med.

Som nævnt var vejrforholdene væsentligt bedre i anden halvdel af øvelsen, men trods de bedre forhold for overfladeskibenes sonar og helikoptere, lykkedes det igen DELFINEN at gennemføre mere end ti succesfulde angreb på ”fjenden.”

”Hvor end i verden du sejler, hviler Danmarks øjne på dig.”

Under en pause i øvelsen mødte DELFINEN midt i Atlanterhavet vest for Skotland en mindre dansk coaster. Ubåden lå i periskopdybde, og herfra kunne man se at coasteren, der var hjemmehørende i Aalborg, komme sejlede, mens kaptajnen og hans kone sad og drak kaffe i styrehuset. For underholdningens skyld valgte chefen for DELFINEN at tage sin ubåd tæt på coasteren og her hurtigt at dykke ud. Straks ubåden var dykket ud, kravlede en af officererne op i tårnet, og viftede her med Dannebrog, mens en af de andre officerer kaldte coasteren op over radioen og sagde: ”Hvor end i verden du sejler, hviler Danmarks øjne på dig!”. Herefter blev tårnet ryddet og DELFINEN forsvandt igen ned i bølgerne. Hele episo-



Det blev ikke sidste gang at en dansk ubåd deltog i en JMC-øvelse eller indgik i STANAVFORLANT. DELFINEN deltog igen i STANAVFORLANT i 1974 (sammen med fregatten PEDER SKRAM) og i 1979 (med fregatten HERLUF TROLLE), mens SPÆKHUGGEREN deltog i 1981 (med PEDER SKRAM), TUMLEREN i 1976 (med PEDER SKRAM) og 1977 (med HERLUF TROLLE) og SPRINGEREN i 1975 og 1987. Her ses STANAVFORLANT 1974. DELFINEN anes agterst i formationen, mens PEDER SKRAM ses agterst yderst til styrbord. (Marinens Biblioteks arkiv)

den varede under et minut, og fra periskopet kunne DELFINENS officerer efterfølgende se coasterens kaptajn og frue stå og spejle målløse ud over vandet.

Ubådens deltagelse i STANAVFORLANT sluttede i Rosyth, hvor alle de deltagende enheder mødtes og på festligste vis afsluttede øvelsen. Derefter returnerede DELFINEN til Holmen, hvortil man ankom den 11. december 1972 efter at have tilbagelagt over 5750 sømil.

Var DELFINENS deltagelse en del af en

konspiration, der skulle sætte ubådsvåbnet i et dårligt lys, så mislykkedes det totalt. Den danske ubåd viste på bedste vis, at selv en ældre ubåd som DELFINEN kunne klare sig mod både overfladeskibe, helikoptere, atomubåde og fly, og for især det amerikanske orlogsskib var det en hel ny udfordring at være oppe imod en diesel-/elektrisk ubåd som den danske.

Efterskrift

Umiddelbart før denne artikel skulle gå i trykken, sad jeg tilfældigvis

og bladrede i kommandør A. C. Struckmanns levnedssberetning, som han sidste år overdrog til Marinens Bibliotek (nu Forsvarets Bibliotek). Her fandt jeg, at Struckmann nævnte både, at han var idemanden til STANAVFORLANT og også – nogle år senere - havde lanceret ideen om en dansk ubåds deltagelse. Jeg kontaktede straks kommandøren, og med hans tilladelse citerer jeg følgende fra hans e-mail til mig:

"Emnet er naturligvis af stor interesse for mig, idet jeg som nævnt ganske rigtig i 1966 i Pentagon var ophavsmand til ideen om styrkens etablering, om muligt også med dansk deltagelse deri, akkurat som refereret i "Mit levnedsløb" side 59/60 [...]. At der i mangel af "bedres havelse" nogle år senere, hvor dansk fregatdeltagelse ikke var mulig, i stedet blev inviteret en dansk u-båd [...] var også min ide, Formålet med styrken var jo demonstration af multinationalt NATO-sammenhold og kapabelt samvirke under flest mulige nationalflag. Dertil kom, som bonuseffekt, uddannelse i operativt samarbejde ved den hovedsageligt ubådsbekæmpende fregat-/destroyerstyrke med en vanskeligt detecterbar, lille, dansk ubåd samt et ønskeligt mo-

ralsk lift til det stagnerende danske ubådsråben."

Struckmann stiller sig samtidig helt uforstående overfor Lars Skottes konspirationsteori, og skriver i stedet, at der bag udsendelsen af DELFINEN lå et ønske om både at vise Danmarks flag i NATO og en ide om, at den danske ubåd ville kunne udgøre en ny form for udfordring for STANAVFORLANTs enheder. Begge dele viste sig at holde stik.

Litteratur:

Nørby, S.: "Beretninger fra de danske ubåde 1909-1999"

(Marinens Bibliotek 2008).

Nørby, S.: "Danske Ubåde 1909-2004." (Tøjhusmuseet 2005).

Struckmann, A, C.: "Mit levnedsløb." Findes på Forsvarets Bibliotek.

Søulykkesstatikken 1972. Findes på Søfartens Biblioteks hjemmeside på www.sbib.dk

Ønsker nogen på baggrund af dette at vide mere om Dansk Ubådsforening henvises til webadressen www.ubaade.dk